

זרקור לאיראן

20 באוקטובר, 2013
28 במרץ, 1392

פרסום עתי לענייני פוליטיקה, חברה ותרבות באיראן בעריכת ד"ר רז צימט

מהמכולת המשפחתית לניהול שיחות הגרעין: אתר איראני מפרסם זיכרונות נוספים של הנשיא רוחאני

האתר עצר-י איראן פרסם ב-10 באוקטובר 2013 קטעים נרחבים מראיון, שהעניק נשיא איראן, חסן רוחאני, לפני מספר שנים למחבר הספר: "פוליטיקאים צעירים". הספר, שכלל שיחות עם מספר פוליטיקאים איראנים, יצא לאור בשנת 2007 בהוצאת אטלאעאת במהדורה מוגבלת. הריאיון עם רוחאני, שהתפרסם במסגרת הספר, התקיים בשנת 2004 או 2005, כאשר הוא כיהן כמזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי וכראש צוות המשא ומתן הגרעיני של איראן.

בריאיון סיפק רוחאני פרטים ביוגרפיים על ילדותו, על חייו הפרטיים, על לימודיו בבית הספר, במכללה הדתית ובאוניברסיטה ועל פעילותו הפוליטית טרם המהפכה האסלאמית ואחריה. כמו כן התייחס רוחאני בהרחבה למשא ומתן הגרעיני עליו הופקד תחת ממשל ח'אתמי והגן על המדיניות הפשרנית שאימצה איראן בשנת 2003. בריאיון ביטא רוחאני את עמדותיו המוכרות מן השנים האחרונות בנוגע למשא ומתן הגרעיני.

האתר עצר-י איראן פרסם ב-10 באוקטובר 2013 קטעים נרחבים מריאיון, שהעניק נשיא איראן, חסן רוחאני, לפני מספר שנים לעלי-רזא צלואתי (Ali-Reza Salavati), מחבר הספר: "פוליטיקאים צעירים" (سیاستمداران جوان). הספר הכולל שיחות עם שורת פוליטיקאים איראנים יצא לאור בשנת 2007 בהוצאת "אטלאעאת" ב-2,100 עותקים בלבד.

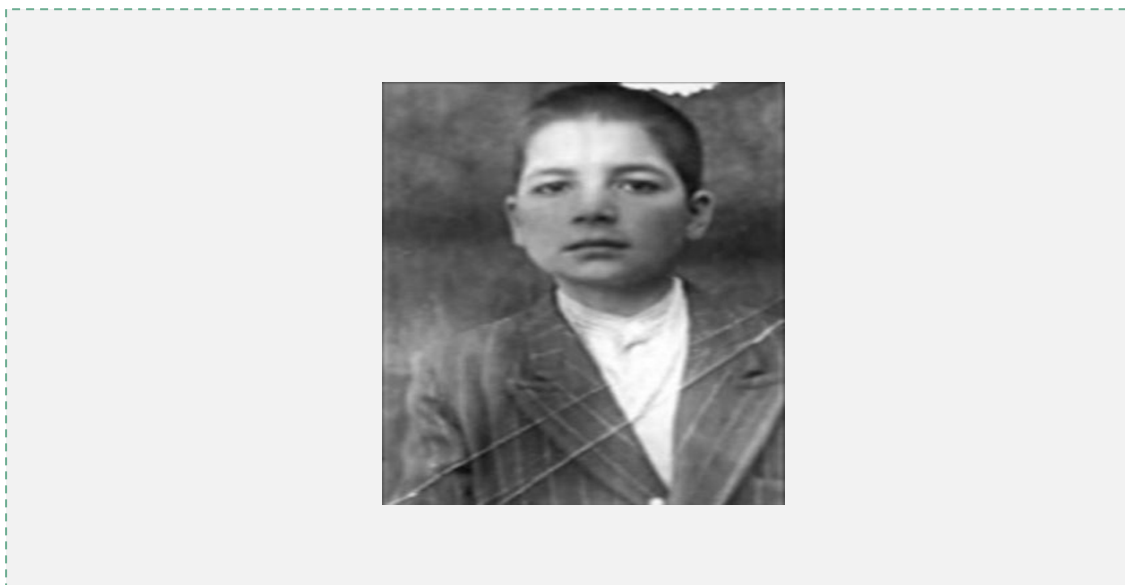
הריאיון עם רוחאני, שהתפרסם במסגרת הספר, התקיים בשנת 2004 או 2005, כאשר הוא כיהן כמזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי וכראש צוות המשא ומתן הגרעיני של איראן תחת הנשיא מחמד ח'אתמי. בריאיון עימו סיפק רוחאני פרטים ביוגרפיים על ילדותו, לימודיו, פעילותו טרם המהפכה האסלאמית ואחריה וכן ביטא את עמדותיו בנוגע לניהול המשא ומתן הגרעיני בהובלתו.

כריכת הספר "פוליטיקאים צעירים"

ילדותו של רוחאני:

רוחאני סיפר בריאיון, כי זיכרונותיו הראשונים הם מגיל 2.5-3 לערך. הוא התגורר בסרח'ה (Sorkheh) שבמחוז סמנאן (Semnan) עד סיום לימודיו בבית הספר היסודי בגיל 12. בילדותו היתה סרח'ה כפר ומאז הפכה לחבל (בח'ש)¹. הוא ציין, כי לא היה לו כל קשר להחלטה לשדרג את מעמדה המנהלי של סרח'ה.

רוחאני בילדותו, כל התמונות מתוך: <http://www.asriran.com/fa/news/290922> /خاطر ات-روحانی-مخفیاته-در-س-خواندم-و-رفتم-دانشگاه).

¹ בח'ש הוא יחידה מנהלתית באיראן הכפופה לתת-מחוז (שהרסתאן) הכפוף למחוז. כאשר העניק רוחאני את הריאיון הייתה סרח'ה במעמד של "בח'ש". מהבלוג של סרח'ה עולה, כי כיום היא זוכה למעמד של "שהרסתאן", <http://www.sorkhenews.blogfa.com>.

את חינוכו היסודי קיבל במסגרת בית ספר יסודי רגיל ולא בבית ספר דתי (מכתב). הוא סיפר, כי בילדותו נחשב ל"ילד טוב" וכי במקביל ללימודיו בבית הספר סייע לאביו במכולת שבבעלותו. הייתה זו מכולת כפרית, שמכרה מגוון רחב של מוצרים לתושבי הכפר. רוחאני הילד לא ידע מהם מחירי המוצרים השונים ונהג לשאול את אביו בעניין זה. כאשר למד רוחאני בכיתות ד' ו-ה' הוא נהג לעזור לאביו בעונות הקיץ גם בעבודה בשדה הקטן, שהיה צמוד למכולת המשפחתית. אביו היה משלם לו בתמורה לעבודתו.

רוחאני הצליח בלימודיו ונחשב תמיד לתלמיד המצטיין בכיתה. לדבריו, הוא לא עבד במקביל לשעות הלימודים אלא רק בשעות אחר הצהריים, בהן סייע לאביו במשך שעה או שעתיים במכולת. רק בעונת הקיץ הוא היה נוהג לעבוד גם במשך היום.

בית אביו של רוחאני

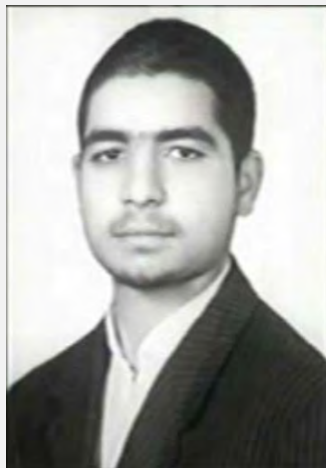
לימודי דת, לימודים כלליים ונישואין:

כאשר סיים רוחאני את לימודיו בבית הספר היסודי, פנה ללמוד לימודי דת. רוחאני סיפר בריאיון, כי קיבל בעצמו את ההחלטה לפנות ללימודי דת. אביו לא היה איש דת, מכיוון שנאלץ לצאת לעבוד בגיל צעיר לאחר מות אביו, אך בסמוך לבית המשפחה ולמכולת המשפחתית פעל מסגד ששימש את תושבי הכפר. רוחאני נהג ללכת בילדותו למסגד לעיתים קרובות, בעיקר בחודש מוחרם² ובחודש רמדאן. בחודשים אלה הגיע לכפר איש דת, שנשלח במיוחד מהעיר קום על מנת להדריך את תושבי הכפר בטקסים הדתיים במסגד. במהלך שהייתו בכפר נהג איש הדת להתארח לעיתים קרובות בבית משפחת רוחאני.

² החודש הראשון בלוח השנה המוסלמי הנחשב חודש של אבל, ששיאו ביום עאשורא, יום מותו של האימאם חוסיין.

רוחאני ציין, כי בסרחה פעלו אנשי דת רבים יחסית למספר התושבים בכפר (כ-70 אנשי דת מתוך אוכלוסייה שמנתה כ-3,000 איש). אנשי הדת של הכפר נהגו לרכוש מוצרים וספרי דת שנמכרו במכולת של אביו. גם רוחאני נהג לעיין בספרי הדת והחל לגלות עניין בנושאי דת. העובדה, שאבותיו של רוחאני (למעט אביו) היו אנשי דת בעצמם, עודדה אף היא את רוחאני הצעיר לפנות ללימודי דת.

רוחאני החל בלימודי הדת שלו במכללה הדתית בסמנאן ולאחר שנה עבר למכללה הדתית בעיר קום. היה זה בשנת 1961 כאשר רוחאני היה בן 13. הוא נסע לקום ללא לווית בני משפחתו, אך לא נותר לבדו כיוון שפגש בקום שלושה חברים, שהחלו את לימודי הדת בקום לפניו והיו, אף הם, בני הכפר סרחה. היו אלה האחים אח'תרי: עבאס-עלי אח'תרי (Abbas-Ali Akhtari), חבר המג'לס הראשון (1984-1980) והשביעי (2004-2008); חג'ת אל-אסלאם מחמד-סון אח'תרי (Mohammad-Hassan Akhtari), שגרירה לשעבר של איראן בדמשק וראש אגודת "אהל אל-בית" העולמית הפועלת בלשכת המנהיג; ועלי-אצ'ער אח'תרי (Ali-Asghar Akhtari), שהיה, אף הוא, איש דת. רוחאני והאחים אח'תרי לא התגוררו באותו חדר, אך חדרם היה סמוך לחדר בו התגורר רוחאני.

בשלב מסוים חש רוחאני, כי לימודי הדת במכללה אינם מספקים אותו והחליט להתחיל ללמוד גם לימודים כלליים במסגרת בית ספר תיכון כללי. מימוש ההחלטה לא היה פשוט, כיוון שהיה עליו להסתיר את לימודיו הכלליים מפני מנהלי המכללה הדתית, שלא היו מקבלים זאת בעין יפה. הוא החל ללמוד בבית הספר עלוי שפעל בפיקוח איתאללה בהשתי³ והמשיך את לימודיו בבתי ספר אחרים. בשל התנגדות אנשי הדת להשתתפות תלמידי דת בלימודים כלליים, נאלץ רוחאני להשתתף בשיעורים כלליים שהועברו במהלך עונת הקיץ כאשר לא התקיימו לימודים במכללה הדתית.

³ בנוגע לבית הספר עלוי ראו זרקור לאיראן מה-3 באוקטובר 2013, "חקאני ועלוי: חממות להצמחת מנהיגים איראנים", <http://www.terrorism-info.org.il/he/article/20575>. יצוין, כי רוחאני לא סיים את לימודי התיכון בבית ספר זה ולפיכך אינו נכלל בין בוגריו.

בזכות הישגיו הלימודיים הטובים הוא הצליח להשלים את לימודיו בתוך שלוש שנים ובשנת 1969 החל את לימודיו באוניברסיטת טהראן. הוא נרשם ללימודי משפטים בעדיפות ראשונה, ללימודי מדעי המדינה בעדיפות שנייה ולסוציולוגיה בעדיפות שלישית. עדיפותו הראשונה התקבלה והוא החל בלימודי משפטים.

במקביל לשנת הלימודים הראשונה שלו באוניברסיטה המשיך רוחאני את לימודיו במכללה הדתית בקום, אך לאחר שנה נאלץ להפסיק את לימודי הדת מאחר שלא יכול היה לעמוד עוד בקושי שהיה כרוך בשילוב בין לימודי דת במכללה ללימודים באוניברסיטה. גם נישואיו במהלך שנתו הראשונה באוניברסיטה היקשו עליו ללמוד במקביל באוניברסיטה ובמכללה. רוחאני סיפר, כי החלטתו להתחתן התקבלה בלחץ משפחתו. הוא התארס בשנת 1968 כאשר היה בן 20. הוריו התעקשו שהוא יתחתן, והוא לא התנגד לכך.⁴

רוחאני נהג להגיע לאוניברסיטה כשהוא לבוש בלבוש מסורתי של אנשי דת. הוא ציין, כי הדבר לא היה פשוט עבורו ולעיתים נהגו להקניט אותו בשל כך, בעיקר כאשר ישב בקפיטריה או במסעדות. הוא סיפר למראיין, כי רק אחד מקרב חבריו ללימודים היה איש דת כמותו. בפקולטה למשפטים למדו 200 סטודנטים בשנה. 50 מהם היו סטודנטיות. מבין 150 הסטודנטים כ-7-8 היו דתיים, 10-15 היו פעילים במאבק נגד המשטר המלוכני וחלקם היו קשורים לארגון ה"מג'אהדין ח'לק" או לקבוצות שמאל. רוב הסטודנטים היו אדישים מבחינה פוליטית. בין חבריו נמנו סטודנטים דתיים וסטודנטים שהיו שותפים למאבק נגד המשטר, אך הוא קיים קשרי ידידות גם עם יתר הסטודנטים, שלא היו דתיים ולא היו מעורבים בפעילות פוליטית.

⁴ רוחאני נשוי לצאחבה עראבי (Sahebe Arabi), בת-דודתו, שהייתה בת 14 בעת נישואיהם. עראבי נמנעת מחשיפה תקשורתית ועובדת כעקרת-בית.

פעילות פוליטית טרם המהפכה האסלאמית:

את פעילותו הפוליטית החל כבר בצעירותו. הוא סיפר, כי עוד בהיותו תלמיד דת במכללה הדתית בקום היה מבין נאמניו של איתאללה ח'ומיני. בגיל 16 נעצר לראשונה לאחר נאום שנשא בעיר תויסרכאן (Tuyserkhan) שבמחוז המדאן (Hamadan). משנת 1975 הגביר רוחאני את פעילותו הפוליטית וזו באה לידי ביטוי בעיקר בנשיאת נאומים בטהראן ובמחוזות אחרים. בשנת 1976 נשא נאום במסגד חכים בעיר אצפהאן, שבעקבותיו רצו לעצור אותו, אך הוא הצליח להימלט. בשנת 1977 שוב הצליח להימלט לאחר שכוחות הביטחון ניסו לעצור אותו בעקבות סדרת נאומים שנשא בעיר קום. לדבריו, הוא היה הראשון שכינה את ח'ומיני בתואר "אימאם" במהלך נאומיו בטהראן. במקביל לנאומיו הפוליטיים, היה רוחאני מעורב למשך תקופה מסוימת גם בפרסומם של כתבי העת האופוזיציוניים "בעת'ת" (Ba'sat) ו"אנתקאם" (Entegham), שיצאו לאור בקום.

פעילותו לאחר המהפכה וניהול המשא ומתן הגרעיני:

לאחר המהפכה הקים רוחאני את המחלקה האידיאולוגית-פוליטית בצבא. בשנת 1979 השתתף בבחירות למג'לס הראשון והפך לחבר מג'לס בגיל 31. רוחאני התייחס בריאיון בהרחבה למשא ומתן הגרעיני עליו הופקד תחת ממשל ח'אתמי והגן על המדיניות הפשרנית שאימצה איראן בשנת 2003, ובראשה הסכמתה להשעות את העשרת האורניום. בריאיון זה שהתנהל, כאמור, במחצית העשור הקודם, ביטא רוחאני את עמדותיו המוכרות מן השנים האחרונות בנוגע למשא ומתן הגרעיני. עמדות אלה באו לידי ביטוי גם בספרו: "הביטחון הלאומי ודיפלומטיית הגרעין", שיצא לאור בשנת 2012, ובריאיון שהעניק לכתב העת מהרנאמה (Mehranameh) בסמוך לפרסום הספר.⁵

רוחאני ציין, כי כאשר החל העיסוק האיראני בתיק הגרעין בשנת 2002, הוא לא היה קשור בשום צורה שהיא לעניין זה, שנוהל על-ידי הארגון האיראני לאנרגיה אטומית ומשרד החוץ. לאחר שתיק הגרעין נדון לראשונה במועצת הנגידים של הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית, קיימה "המועצה העליונה לביטחון לאומי" דיונים ראשונים בעניין זה וביקשה מהפקידים האחראים לנושא למסור למועצה דיווחים בסוגיה. הדיווחים שנמסרו למועצה על-ידי הפקידים הבכירים המעיטו, לדברי רוחאני, מחשיבות העיסוק בתיק הגרעין במסגרת מועצת הנגידים. עד מהרה התברר, כי מתגבש קונצנזוס בינלאומי נגד איראן ו"המועצה העליונה לביטחון לאומי" החלה לעסוק בעניין זה ברצינות. בדיונים שהתנהלו עם ראשי שלוש הרשויות הוחלט שראוי למנות אדם אחד, שיהיה אחראי על תיק הגרעין. ההצעה למנות את רוחאני הועלתה, לדבריו, על-ידי שר החוץ דאז, כמאל ח'ראזי (Kamal Kharazi).

רוחאני ציין, כי הוא מרוצה מהתנהלות צוות המשא ומתן הגרעיני וטען, כי אילו איראן היתה מתנהלת באופן שונה, הדבר היה מציב בפניה בעיות רבות יותר. הוא התייחס בהרחבה לביקורת שנמתחה על

⁵ ראו קטעים מריאיון זה ב"זרקור לאיראן" לשבוע שבין 9-16 במאי, 2012, <http://www.terrorism-info.org.il/he/article/20332>.

החלטתה של איראן להשעות את העשרת האורניום ולטענות לפיהן מדיניותה הפשרנית של הממשלה לא שירתה את האינטרסים הלאומיים של איראן. רוחאני ציין, כי הביקורת נובעת מבורות או משיקולים פוליטיים ומפלגתיים.

הוא הדגיש, כי לא הוא שהחליט על עקרונות מדיניות המשא ומתן הגרעיני וכי ההחלטה בעניין זה התקבלה על-ידי ראשי שלוש הרשויות ועל-ידי "המועצה העליונה לביטחון לאומי" ואושרה על-ידי המנהיג העליון. אילו המנהיג היה מתנגד למדיניות עליה הוחלט, אמר רוחאני, הוא היה מביע את עמדתו ויכול היה לומר, שמדיניות זו חורגת מהקווים האדומים של המשטר. לא יעלה על הדעת, כי המנהיג לא יסכים עם המדיניות בנושא החשוב ביותר הקשור לביטחונה הלאומי של איראן וישמור על שתיקה.

רוחאני התייחס לדרישה שהעלו כמה ממבקריו, כי איראן תפרוש מהאמנה למניעת תפוצת נשק גרעיני (NPT). הוא טען, כי פרישה כזו לא הייתה פותרת כל בעיה ואף מחריפה את הבעיות בפניהן ניצבת איראן. פרישת איראן מהאמנה הייתה מובילה להעברה מיידית של תיק הגרעין לידי מועצת הביטחון של האו"ם. משמעות הדבר הייתה שלילה מוחלטת של הטכנולוגיה הגרעינית מידי איראן. מועצת הביטחון נהנית מסמכויות נרחבות יותר ממועצת הנגידים של הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית ויש ביכולתה לאמץ החלטות חמורות יותר נגד איראן ואף לאסור עליה להעשיר אורניום באופן מוחלט. גם השפעת ארצות-הברית במועצת הביטחון גדולה יותר מאשר במועצת הנגידים.

רוחאני ציין בריאיון (בדומה להצהרות דומות שמסר בשנים האחרונות), כי הסכמת איראן להשעות את העשרת האורניום אפשרה לה להשיג התקדמות טכנולוגית גרעינית. אילו הייתה פורשת מה-NPT, היא לא הייתה מצליחה לממש את ההתקדמות הטכנולוגית אותה השיגה בזכות ההסכמים עליהם חתמה עם נציגי האיחוד האירופי. הוא הדגיש, כי השעיית האורניום לא אמורה להימשך לאורך זמן (הריאיון ניתן לפני שאיראן חידשה את העשרת האורניום בשנת 2005) וכי איראן פועלת בהתאם לאסטרטגיה

ברורה. איראן מעולם לא התכופפה בפני המערב ולא התחננה בפני אירופה ומסמכים שיתפרסמו בעניין זה בעתיד יעידו על כך.

פוליטיקה, גרעין וחיי משפחה:

בתשובה לשאלה בעניין זה ציין רוחאני, כי סוגיית הגרעין עולה לדיון גם במסגרת שיחות שהוא מנהל עם משפחתו. בני משפחתו אינם מותחים ביקורת על המדיניות אותה הוא מוביל, אך תוהים מדוע הסכים לקבל על עצמו אחריות כה כבדה.

הוא סיפר, כי במהלך התקופה בה שימש כראש צוות המשא ומתן הגרעיני נמנע ממנו לנוח במשך שנה שלמה, כולל במהלך סופי השבוע והחגים המוסלמים. הוא נוהג לקום בשעה 7 בבוקר ולצאת ממשרדו בשעה תשע בערב. הדבר קשה עבור משפחתו, אך מאחר שהם מבינים שעבודתו נועדה לשרת את המדינה, הם מרוצים מכך.

הוא עצמו מרוצה מחייו, אף על-פי שהם לא היו פשוטים כלל וכלל. כבר בגיל 14 הצטרף למאבק הפוליטי נגד המשטר ומשפחתו נאלצה להחזיק מעמד בתקופות של בריחה ומעצר. הוא המשיך בפעילותו גם לאחר המהפכה כאשר כיהן כחבר מג'לס, כחבר במועצה האחראית על רשות השידור, היה מעורב בניהול מלחמת איראן-עיראק ובתקופה מסוימת שימש כראש מטה המלחמה וכמפקד ההגנה האווירית. לאחר המלחמה עבר ל"מועצה העליונה לביטחון לאומי" וכיהן בה בתקופה של משברים קשים עימם התמודדה איראן. חייו לא היו, איפוא, קלים, אך אדם המרגיש שהוא עושה את עבודתו בשירות האזרחים, יכול להיות מרוצה (<http://www.asriran.com/fa/news/290922>/خاطر ات-روحانی-مخفيانه-درس-خواندم-و-رقتم-دانشگاه).

